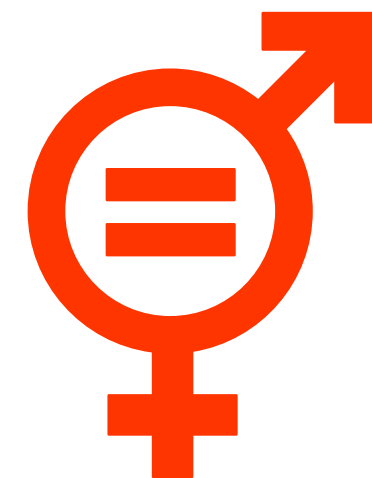

ПОГОВОРИМО ПРО ГЕНДЕР

**10 ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЧУТЛИВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ**

ПОГОВОРИМО ПРО ГЕНДЕР

10 ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЧУТЛИВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ

© 2018, Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)

© Автор: Флорін Марін (Florin Marin), Стамбульський регіональний хаб ПРООН

© Адаптація українською мовою: Тетяна Гриценко, Тетяна Кононенко, Юлія Самусь, ПРООН в Україні

ПІДҐРУНТЯ

Гендерночутлива комунікація –
необхідний навик для всіх спеціалістів
у галузі розвитку.

Під час написання звітів або імейлів,
виступу перед аудиторією чи
спілкування з колегами чи партнерами
необхідно завжди пам'ятати про те, як
мова може посилювати або руйнувати
гендерну нерівність.

Гендерна рівність – це більше, ніж
рівне представництво жінок і чоловіків.

Досягнення гендерної рівності означає
викорінення будь-якої дискримінації
за ознакою статі та гендерних
стереотипів у всіх сферах життя.

Через гендерну дискримінацію у наших суспільствах жінки частіше стикаються з різними формами нерівності.

Але для досягнення справжньої довготривалої гендерної рівності необхідно кинути виклик і викорінити гендерні норми та стереотипи, що стосуються як жінок, так і чоловіків.

ГЕНДЕР – НЕ ТІЛЬКИ ПРО ЖІНОК

1

Типова помилка:

Займатися питаннями гендерної рівності означає не просто розповідати про жінок і їхні досягнення

Гендерна рівність означає подолати нерівне положення жінок і чоловіків і нерівні ролі, які наші суспільства їм приписують.

Досягнення окремих жінок важливі, але про них варто говорити в ширшому контексті гендерної нерівності.

Хоча числа і статистика важливі, не варто спиратися лише на дані про кількість жінок і чоловіків як єдиного показника гендерної рівності та розширення прав жінок.

Коли ви пишете на тему гендерної рівності, звертайте увагу на такі аспекти:

- a. відмінності в положенні жінок і чоловіків;
- b. гендерна дискримінація у нормативно-правових документах та на практиці;
- c. гендерні ролі та гендерні стереотипи;
- d. розширення прав і можливостей жінок.

Рекомендована практика:
Вивчайте різні аспекти гендерної нерівності через
конкретний досвід жінок і чоловіків

Історії гендерної рівності можуть бути про:

- a. конкретні види дискримінації, з якими стикаються жінки;
- b. розширення можливостей жінок в умовах збереження гендерної нерівності;
- c. подолання глибоко вкорінених гендерних стереотипів;
- d. розуміння впливу гендерних ролей як на жінок, так і на чоловіків.

Покажіть, як результати ваших заходів вирішують одну або кілька із цих комплексних проблем.

Рекомендована практика:
Візуальний контент має підсилювати та розкривати історію, а не подаватися в останню чергу

**СПРАВЕДЛИВЕ
ПРЕДСТАВЛЕННЯ
КРАЩЕ ЗА РІВНЕ**

2

50

50

Типова помилка:

Рівного представлення жінок і чоловіків недостатньо.
Необхідно забезпечити **справедливе** представлення.

Справедливе представлення означає, що наша комунікація не закріплює гендерні стереотипи та забезпечує чоловікам і жінкам рівні умови.

Справедливого представлення можна досягнути, показуючи різноманіття ролей як для жінок, так і чоловіків.

Історію або світлину з однаковою кількістю жінок і чоловіків, де чоловіки займають лідерські позиції, а жінки – допоміжну роль, не можна вважати справедливим представленням.

Звіт, у якому на всіх світлинах чоловіки зображені як програмісти, а всі жінки – як медсестри або вчительки, не можна вважати справедливим представленням.

Рекомендована практика:
Включайте зображення жінок на керівних посадах

Рекомендована практика:
Включайте зображення жінок і чоловіків, які кидають
виклик очікуваним гендерним ролям

**НЕ
ПРИМЕНШУЙТЕ
РОЛІ ЖІНОК**

3

Типова помилка:
Прийнято вважати, що діяльність, у якій
переважають чоловіки, більш цінна, ніж та, яку
пов'язують із жінками

Види діяльності, які пов'язують із чоловіками, винагороджуються краще, ніж види діяльності, які пов'язують із жінками:

- а. оплачувана праця vs неоплачувана домашня праця та піклування про членів родини;
- б. повна vs часткова зайнятість;
- с. галузі, в яких переважають чоловіки (видобувна промисловість, транспортування, фінанси) vs галузі, в яких переважають жінки (освіта, охорона здоров'я, сфера послуг).

Цінність цієї роботи не є об'єктивною, вона визначається соціальними нормами та цінностями.

Немає жодних причин, чому догляд за дітьми чи виховательська праця повинні цінуватися менше, ніж будівельні роботи.

Утім, важливість і фінансова винагорода видів діяльності, які прийнято вважати типово «чоловічими» чи «жіночими», значно відрізняються в більшості країн.

Рекомендована практика:
Будьте уважними до того, як гендерні відносини та стереотипи впливають на способи зображення людської діяльності

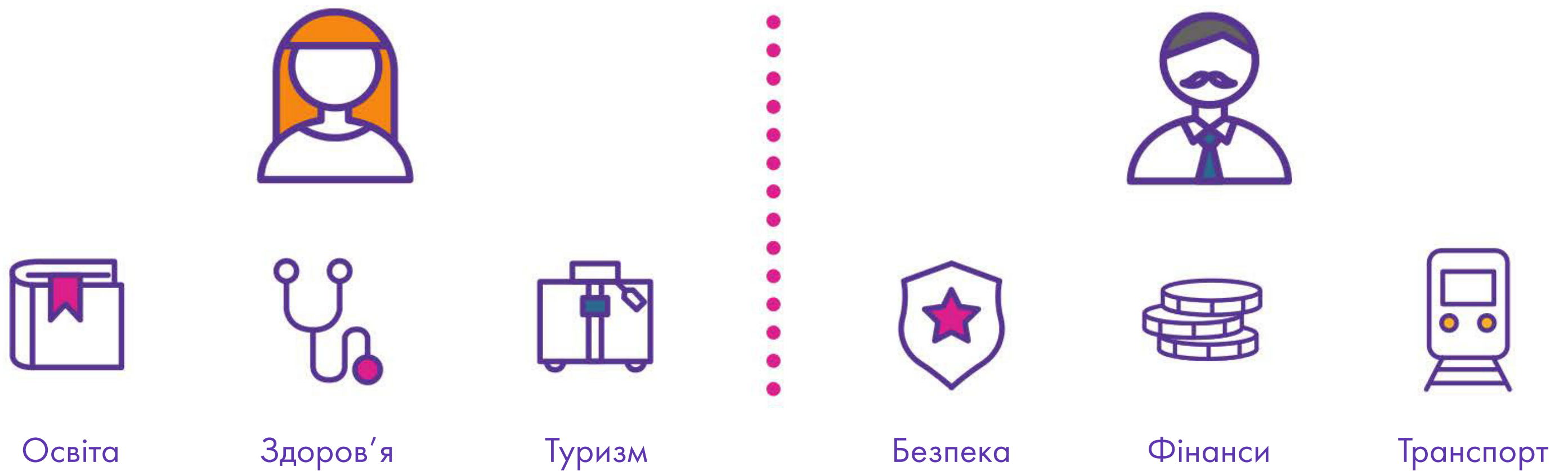
Наприклад, заява, що жінки в сільській місцевості не беруть участі в економічному житті своїх громад – це упереджене твердження, бо нівелює їхні внески у вигляді неоплачуваної домашньої праці та піклування про членів сім'ї.

Насправді ці внески сприяють зростанню економіки, бо дозволяють іншим членам родини, переважно чоловікам, брати участь у трудовій діяльності.

Те, що жінки не беруть участі в монетизації економіки, не означає, що їхня робота не сприяє економічному розвитку.

**НЕ
ПОСИЛЮЙТЕ
ГЕНДЕРНІ
СТЕРЕОТИПИ**

4

Типова помилка:
Уникайте зображення певних видів діяльності або ролей як більш властивих для тієї чи іншої статі

Професії не мають гендера.

Жінки можуть виконувати роботу, яка традиційно асоціюється з чоловіками, так само як чоловіки можуть виконувати роботу, яка традиційно асоціюється з жінками.

Розподіл праці між жінками та чоловіками не відповідає їхнім вродженим здібностям чи уподобанням.

Рекомендована практика:
Зображуйте чоловіків і жінок у різноманітних ролях,
що кидають виклик гендерним стереотипам

**«Жіноча»
справа**

**«Чоловіча»
справа**

Типова помилка:
Не використовуйте та не посилюйте гендерних
стереотипів про риси, поведінку, діяльність і вигляд
жінок і чоловіків

Типова помилка:
Уникайте стереотипізації щодо ЛГБТІ-спільнот
(лесбійки, геї, бісексуали, трансгендери, інтерсекс-
люди)

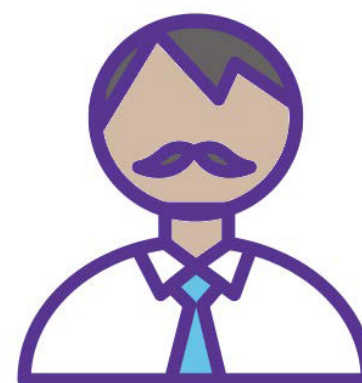
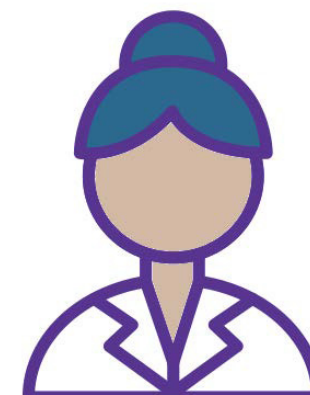
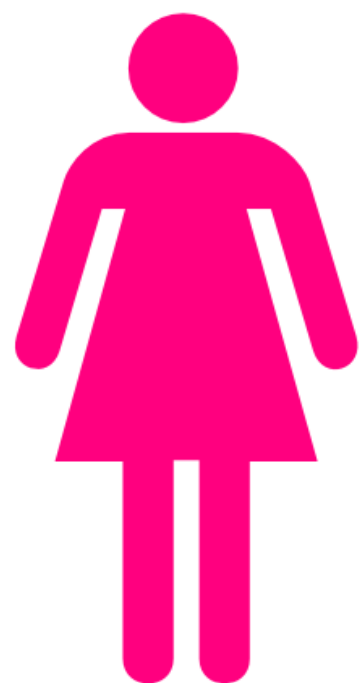
ЗЕЛЕНИЙ

Бірюзовий

Турпуровий

ПОМАРАНЧЕВИЙ

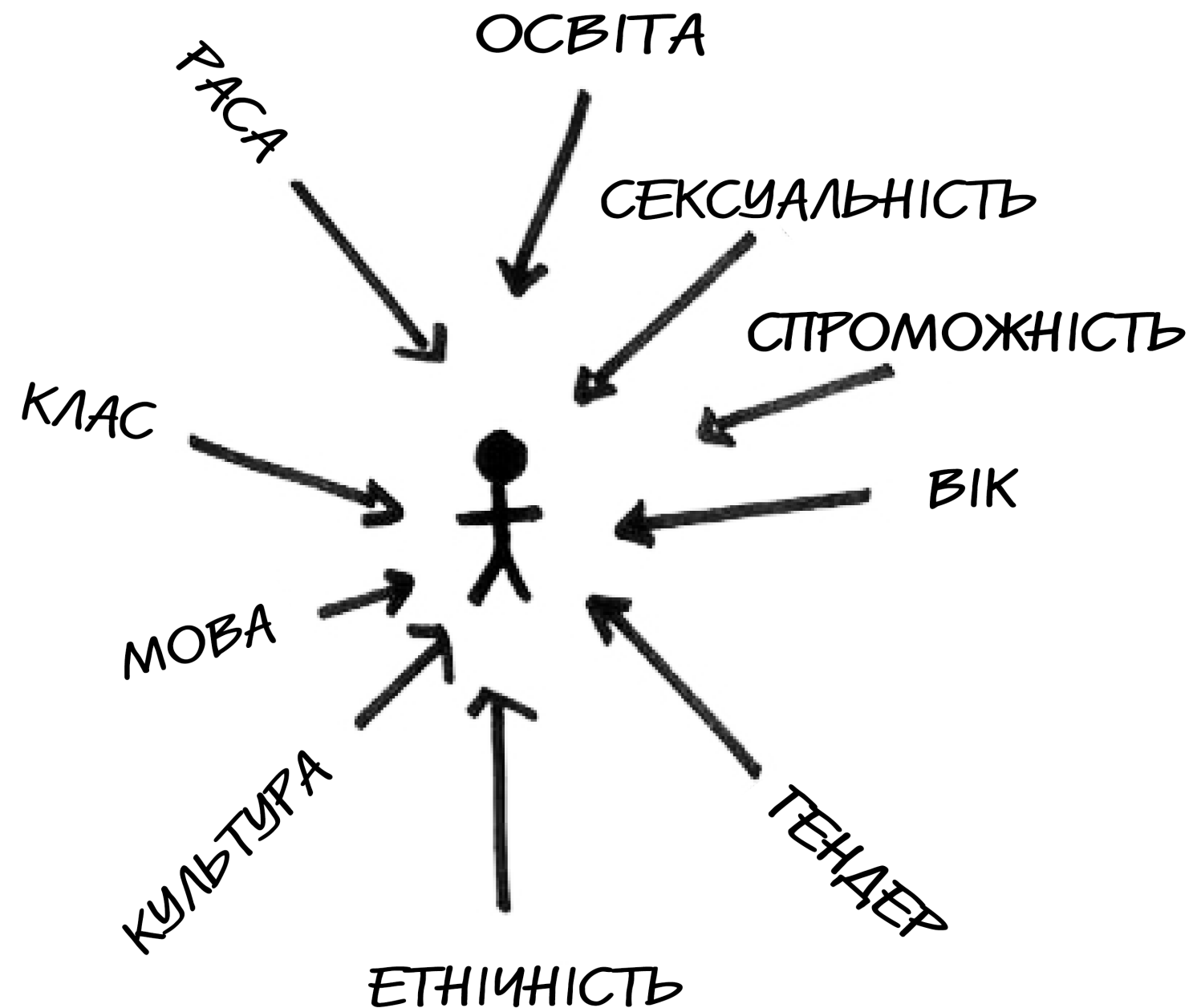
Рекомендована практика:
Не використовуйте стереотипні кольори для
зображення жінок і чоловіків

Рекомендована практика:
Створюючи інфографіку, намагайтеся
демонструвати різноманіття жінок і чоловіків

**ПОКАЗУЙТЕ
РІЗНОМАНІТТЯ**

5

Типова помилка:
Не думайте, що всі жінки стикаються з однаковою нерівністю. Не думайте, що всі чоловіки мають однакові привілеї

Звертайте увагу на те, як інші елементи ідентичності (соціально-економічне положення, етнічність, раса, релігія, вік, сексуальна орієнтація, спроможність тощо) перетинаються з гендером, формуючи різні варіанти перепон і виключення.

Неможливо досягти справжньої гендерної рівності, якщо ми не будемо розуміти і враховувати різний досвід і потреби жінок і чоловіків, що належать до різних груп.

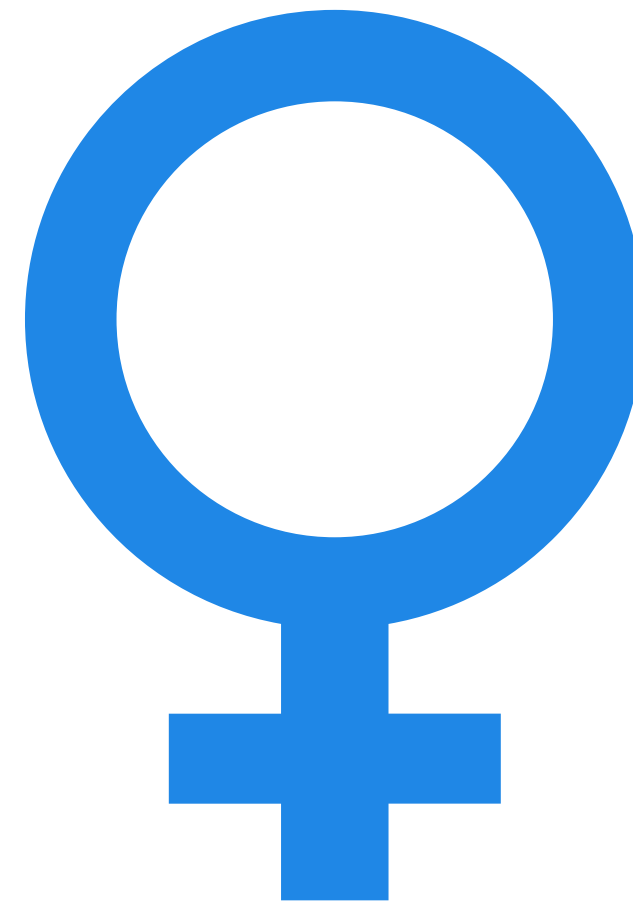
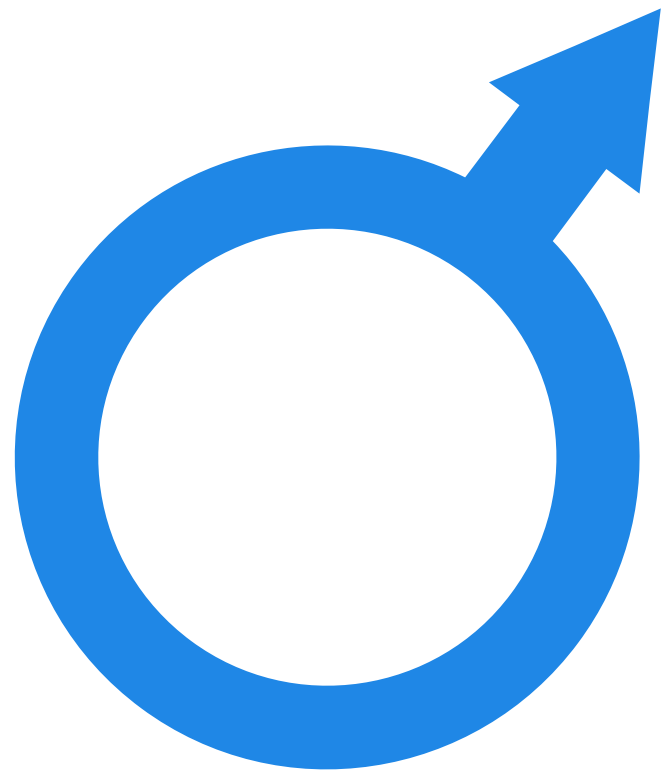
Рекомендована практика:
Погляньте на різноманіття досвіду і потреб чоловіків
і жінок з різних середовищ

Рекомендована практика:
Пам'ятайте, що будь-який вид дискримінації має
гендерний вимір

**ВИКОРИСТОВУЙТЕ
ГЕНДЕРНОЧУТЛИВУ
ЛЕКСИКУ**

Типова помилка:
Уникайте використання термінів «жіноча стать»
і «чоловіча стать»

Терміни «чоловіча стать» і «жіноча стать» визначають біологічні відмінності, і вони використовуються у галузі медицини та біології.

Слова «чоловік» і «жінка» позначають людей і є коректними, коли йдеться про особистість.

Вживання термінів «жіноча стать» і «чоловіча стать» для позначення чоловіків і жінок зводить їх до їхніх репродуктивних можливостей і посилює відмінності між чоловіками та жінками, що ґрунтуються на біології, а не соціально сконструйованих ролях.

Рекомендована практика:
Вживайте слова «чоловік» і «жінка»,
«хлопець» і «дівчина» завжди, коли йдеться
про особистість людини

наймолодший винороб
жіночої статі

парламентарі чоловічої статі

фермери жіночої статі

наймолодша
виноробка

чоловіки в парламенті

фермерки

Братерство Батьківщина

Вітчизна

Типова помилка:
Уникайте гендерно забарвлених збірних понять

батьківщина

материнська мова

братерство

післяпологова відпустка

ставитися по-материнськи

чоловічий характер

жіноча логіка

рідний край

рідна мова

спільнота

відпустка по догляду за дитиною

ставитися з турботою

сильний характер

непослідовність, непередбачуваність

Рекомендована практика:
Назви професій та посад мають бути гендерно
диференційованими або нейтральними

депутат / завідувач / фахівець / науковець

поліцейський

головуючий / координатор

біолог, фотограф, журналіст, пілот

експерти

депутатка / завідувачка / фахівчиня /
науковиця

поліцейська

голова / координаторка

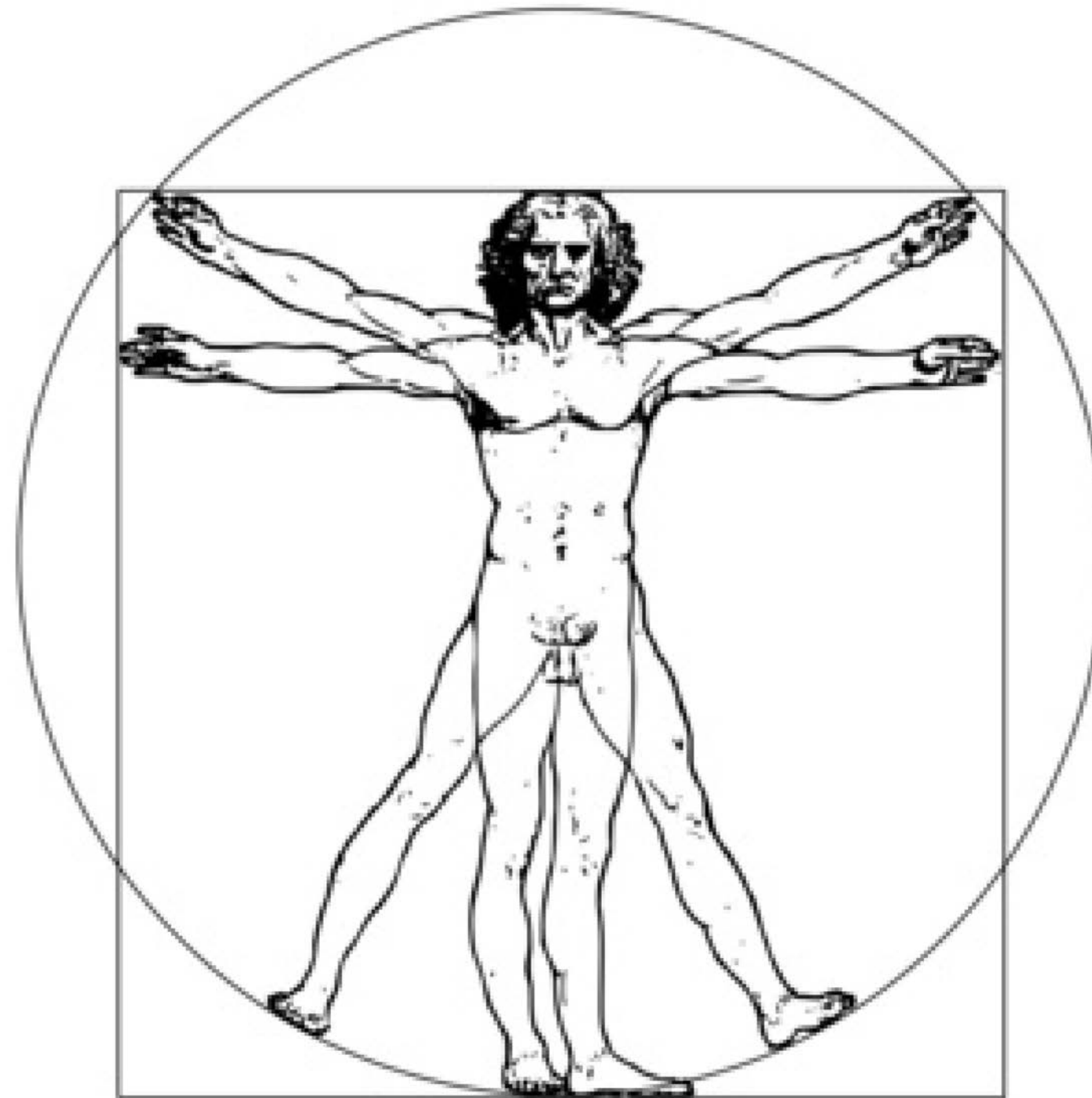
біологиня, фотографиня, журналістка, пілотеса

для додаткового підкреслення різноманіття:
експертна спільнота, експерти та експертки
(хоча як збірний іменник може вживатися також
варіант «експерти»)

Найпродуктивнішими способами утворення назв професій, які виконують жінки, є суфікси

- К- лікарка, юристка, директорка, викладачка, лідерка, водійка, координаторка, менеджерка, журналістка, завідувачка, авторка, чемпіонка, консультантка, архітекторка
- ИЦ- дослідниця, очільниця, урядовиця, мандрівниця
- ИН- філологиня, фахівчиня, аналітикиня

У деяких випадках, коли знайти вдалу милозвучну форму не вдається, можна перефразувати в інший спосіб, наприклад, фахівчиня/спеціалістка з біоенергетики/етнографії/математики тощо. Іноді допомагають іншомовні слова, наприклад, «амбасадорка» на позначення жінки-посла.

Рекомендована практика:
Якщо потрібно уникнути акценту на статі, можна використати такий мовний прийом, як стратегія нейтралізації

студентки і студенти

вчителі і вчительки

читач і читачка

журналіст і журналістка

студентство

учительство

читацька аудиторія

медійна спільнота

**НЕ РОБІТЬ ЛЮДЕЙ
ЖЕРТВАМИ**

7

Типова помилка:
Не применшуйте здатність і силу людей знаходити
рішення для покращення свого життя

Уникайте деяких типових способів описувати жінок:

як жертв сексуального та домашнього насильства, як матерів, що жертвують собою заради дітей, як нездатних подолати бідність, як уразливих і безпомічних, як пасивних отримувачок допомоги...

Навіть якщо вони страждають, віддайте їм належне за те, що вони вирішують свої проблеми, і підкресліть, наскільки важливі їхні зусилля.

Рекомендована практика:
Показуйте жінок і чоловіків як активних
учасників/-ць розвитку, а не пасивних бенефіціарів

Типова помилка:
Уникайте візуального контенту,
де люди зображені як жертви

Рекомендована практика:
Показуйте людей у гідному вигляді
за щоденними справами

**ПОБЛАЖЛИВІСТЬ —
НЕДОРЕЧНА**

8

Типова помилка:
Зважайте на відмінності культурного досвіду
та соціально-економічного статусу, що можуть
призвести до поблажливих висловлювань

Уникайте типових поблажливих висловлювань щодо жінок:

жінок необхідно навчати важливості їхніх прав,
жінкам необхідно покращувати самооцінку,
жінок потрібно мотивувати до участі в
громадському житті...

Ми не можемо говорити про проблеми,
які впливають на життя жінок, не беручи
до уваги систематичні економічні й освітні
обмеження, з якими вони стикаються
в багатьох куточках світу.

Рекомендована практика:
Розповідайте про досягнення жінки, як про щось, що
сталось попри систематичну гендерну нерівність, а
не попри те, що вона жінка

**ЗОСЕРЕДЬТЕСЯ
НА ФАКТАХ, А НЕ
ОЦІНКАХ**

Типова помилка:
Уникайте оціночних тверджень про гендерні
відносини на основі особистого досвіду та окремих
випадків

Оскільки гендер формує наше життя і самоідентичність у багатьох аспектах, більшість із нас мають доволі категоричну позицію щодо гендерних відносин і гендерної рівності.

Той факт, що всі суспільства традиційно позбавляли жінок прав, які мали чоловіки, може досі сильно впливати на те, як люди ставляться до питань гендерної рівності.

Пам'ятайте, що всі ми маємо контекст і попередній досвід, що впливає на наші погляди.

Не робіть висновки про суспільні тенденції щодо гендерної рівності на основі особистого досвіду й окремих історій.

Аналізуйте наявну інформацію або запитайте думку експертів.

Зосередьтеся на тому, що говорять факти.

Намагайтеся завжди передавати нюанси замість категоричних суджень.

«Це був шлюб за домовленістю.
Я щодня молилася, щоб мій чоловік
змінився. Я роками терпіла фізичне,
психологічне та сексуальне
насильство, бо чіплялася за мрію мати
справжню сім'ю. Проте насильство
ніколи не припинялося».

Рекомендована практика:
Розповідаючи про травматичні ситуації,
зосередьтеся на фактах і використовуйте цитати,
щоб надати оповіді особистого характеру

**БУДЬТЕ
ВІДКРИТИМИ**

10

Рекомендована практика:
Будьте відкритими до слухання, навчання та
вдосконалення

Врахування гендерночутливих аспектів у спілкуванні – це процес, і для цього потрібен час.

Існує крива навчання. Не очікуйте, що розберетеся у всьому з першого разу.

Читайте про це, обговорюйте з колегами та запитуйте порад у людей, які можуть знати більше про цю тему.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

1. ГЕНДЕР – НЕ ТІЛЬКИ ПРО ЖІНОК

**2. СПРАВЕДЛИВЕ
ПРЕДСТАВЛЕННЯ КРАЩЕ ЗА РІВНЕ**

3. НЕ ПРИМЕНШУЙТЕ РОЛІ ЖІНОК

4. НЕ ПОСИЛЮЙТЕ ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ

5. ПОКАЗУЙТЕ РІЗНОМАНІТТЯ

6. ВИКОРИСТОВУЙТЕ ГЕНДЕРНОЧУТЛИВУ ЛЕКСИКУ

7. НЕ РОБІТЬ ЛЮДЕЙ ЖЕРТВАМИ

8. ПОБЛАЖЛИВІСТЬ – НЕДОРЕЧНА

9. ЗОСЕРЕДЬТЕСЯ НА ФАКТАХ, А НЕ ОЦІНКАХ

10. БУДЬТЕ ВІДКРИТИМИ

Фотографії

Сторінка 11: ПРООН у Чорногорії;
Сторінка 13: ПРООН у Перу;
Сторінка 18: ПРООН в Албанії;
Сторінка 19: ПРООН у Південному Судані;
Сторінка 21: ПРООН у Північній Македонії;
Сторінка 29: ПРООН у Домініканській Республіці;
Сторінка 31: commons.wikipedia.org;
Сторінка 35: Ashley J. Velazquez;
Сторінка 37: ПРООН в Іраку;
Сторінка 38: ПРООН у Казахстані;
Сторінка 42: ПРООН у Киргизстані;
Сторінка 46: ПРООН у Боснії та Герцеговині;
Сторінка 49: rihabay.com;
Сторінка 52: ПРООН у Демократичній Республіці Конго;
Сторінка 54: ПРООН у Киргизстані;
Сторінка 55: ПРООН в Уганді;
Сторінка 56: ПРООН у Непалі;
Сторінка 58: ПРООН у Таджикистані;
Сторінка 60: ПРООН у Грузії;
Сторінка 62: publicdomainpictures.net;
Сторінка 67: ПРООН в Албанії.

